

Förskolans lekmiljö och leken den erbjuder

- Med utgångspunkt i barns perspektiv
-

Preschool play environment and play it offers

- Based on child's perspective
-

Julia Larsson

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Förskolläraryrket

Examensarbete, grundnivå 15 HP

Handledare: Majvor Dahlgren-Levin

Examinator: Nina Thelander

2015-06-17

Abstract

This study aims to find out what kind of places children in the Swedish preschool sees as enticing as well as the games that takes place at these sites. The study is based on the child's perspective in an effort to ensure children's voices and make them heard.

The method used is qualitative interviews with children, based on the child's own photographs in the places they prefer playing. The questions are open and directed to the site itself and the games that take place there.

The result showed that the children likes to play in places where there are materials and props for performing role play, rooms with open space and conditions for construction play and also places where the material was available for the children to perform role, construction or active games. Something that also became clear was that the children chose these locations because they offered play with other comrades and were near adults.

Something that will be discussed in the study is how children's choices could have been different if it is assumed that there may be predetermined attributions in actions/games at the spot.

Keywords

Affordance, child's perspective, play, play environment, preschool.

Sammanfattning

Denna studie syftar till att ta reda på vad för slags platser som barn i svensk förskola ser som lockande samt vilken lek som sker vid dessa platser. Studien utgår ifrån barns perspektiv i ett försök att se barns röster och göra dem hörda.

Metoden som använts är kvalitativa intervjuer med barn men med utgångspunkt från barns egna fotografier på de platser de helst leker. Intervjufrågorna är öppna och riktade mot platsen i sig och leken som utspelas där.

Resultatet visade att barnen helst lekte på platser där det fanns material och rekvisita för att utföra rollekar, rum med öppna ytor och förutsättning för konstruktionslek samt platser där material fanns tillgängligt för att barnen skulle kunna utföra roll-, konstruktions- eller rörelselek. Något som även tydliggjordes var att barn även valde dessa platser på grund av att de erbjöd lek med andra kamrater och fanns i närheten av vuxna.

Något som kommer att diskuteras i studien är hur barnens val kunnat se annorlunda ut om man utgår från att det kan finnas förbestämda tillskrivningar i handlandet/leken på platsen.

Nyckelord

Barns perspektiv, förskola, handlingserbjudande, lek, lekmiljö.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	1
Frågeställningar	1
Bakgrund	2
Barnsyn	2
Läroplanen för förskolan: om barns inflytande	2
Forsknings- och litteraturgenomgång	3
Tidigare forskning	3
Barns perspektiv	4
Teoretiska utgångspunkter	5
Barns perspektiv	5
Den fysiska miljöns påverkan på barns lek	5
Lek	6
Metodologisk ansats och val av metod	7
Val av metod	7
Forskningsetiska ställningstaganden	8
Urval	8
Genomförande	9
Studiens kvalitet	10
Resultat och analys	11
Platser som barn föredrar	11
Lek som erbjuds av miljön	11
Konstruktionslek	12
Rollek	13
Roll-, konstruktion- och rörelselek.....	14
Lek tillsammans med kamrater, utan deltagande vuxna	16
Sammanfattning	17
Diskussion	19
Metoddiskussion	19
Resultatdiskussion	20
Slutsatser	24
Vidare forskning	24
Referenser	25
Bilagor	27
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	

Inledning

Jag har alltid varit medveten och intresserad av rums uppbyggnad, föremåls placering och hur allt ser ut som helhet. Som vikarie har jag arbetat på flera olika förskolor och har många gånger kommit att undra över uppbyggnaden av förskolans olika rum och varför vissa rum inte tycks användas. Ofta tolkade jag det som att barnen inte hade något intresse av att leka i rummet eller att det var stängt på grund av att en pedagog var tvungen att vara med för att det skall bli tillgängligt för barnen. Jag började fundera på vilka faktorer som är viktiga för att rum ska användas och bli intressanta, lockande lekmiljöer.

När jag bestämde mig för att grunda min studie utifrån dessa tankar var det redan från början självklart för mig att jag skulle utgå från barnen. Läroplanen för förskolan poängterar att det är barnens behov och intressen som bör ligga till grund för utformningen av miljön samt att barnen ska få ett reellt inflytande på verksamhetens innehåll (Skolverket, 2010). Barns inflytande är alltså en del av förskolans uppdrag och enligt mig det absolut viktigaste som man bör ha i åtanke då man planerar och bygger upp en lekmiljö.

En studie om lockande lekmiljöer ur barns perspektiv kan hjälpa pedagoger att skapa lekmiljöer som är just lockande för de barn som vistas i dagens förskola. Studien tar inte bara upp olika lekmiljöer utan diskuterar även barnens inflytande över formandet av miljön.

Syfte

Syftet med undersökningar är att ta reda på vad barn ser som lockande lekmiljöer, detta för att visa på hur man som pedagog kan göra barns röster hörda och ge dem möjlighet till inflytande i planeringen av förskolans lekmiljö.

Frågeställningar

Dessa frågeställningar kommer studien att utgå ifrån:

- Vilka platser väljer barn att leka på när det gäller förskolans inomhusmiljö?
- Vad för slags lek erbjuds av miljön på dessa platser?

Bakgrund

Barnsyn

Saar och Löfdahl (2014) påpekar att de diskurser som finns om barn påverkar pedagoger i sitt ordnande av miljön på förskolan. Åberg och Lenz Taguchi (2005) hävdar att miljön på förskolan säger något om pedagogernas uppfattning om förskolans roll, barn och barns lärande. Markström (2005) menar att synen på barn ser olika ut för olika människor, kulturer, samhällen och även över tid. I sin studie berättar Markström om ”den nya barndomssociologin” och menar att barn idag ”förstås som en social grupp med egna sociala relationer med andra sociala grupper, med maktstrukturer och med sin egen förståelse och erfarenhet av barndom. Barn ses således som sociala aktörer, som kan påverka och påverkas, konstruera sina egna relationer och barndomar och som kan diskutera med och förmedla sina erfarenheter till andra” (Markström, 2005, s.142-143). Uppfattningen om att barn är kompetenta medmänniskor, sina egna personer som skapar mening och har egna erfarenheter, är även det barn som beskrivs i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010). Johansson beskriver tanken om att se barn som en person såhär: ”Utgångspunkten är att den andre har samma behov som jag själv av att kunna handla utifrån egna initiativ och avsikter, att bli förstådd och tolkad och kärleksfullt bemött” (Johansson, 2011, s.58). Hon lyfter i samband med detta upp de ståndpunkter som förskolans läroplan vilar på, det vill säga en människosyn av likvärdighet och barns absoluta rätt till respekt.

Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson (2011) beskriver barns aktiva lärande utifrån Merleau-Pontys teori om fenomenologi som innebär att människan upplever omvärlden med hjälp av kroppen och alla sinnen och genom detta beskriver de barns utveckling som ett samspel mellan det kognitiva, sociala och emotionella och ser då barns erfarenhets- och kunskapsskapande som något komplext som sker mellan barnet, andra i barnets närhet och omgivningen.

Läroplanen för förskolan: om barns inflytande

Läroplanen (Skolverket, 2010) är det styrdokument som förskolans verksamhet ska utgå från och uttrycker tydligt hur man ska förhålla sig, även om olika tolkningar kan göras. I läroplanen finns en del ägnat åt just barns inflytande, vilket jag anser visar vikten av just detta område inom verksamheten. Där står bland annat att ”förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation”, att ”förskolläraren ska ansvara för att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll” samt att ”arbetslaget ska ansvara för att varje barns uppfattningar och åsikter respekteras” (Skolverket, 2010, s.12). Det är alltså förskolan, förskolläraren och arbetslaget som ansvarar för att barn ska ges inflytande och respekt, alla har i uppgift att försöka närma sig barns perspektiv för att göra förskolan till en verksamhet som grundar sig på en demokratisk grund och som bidrar till att barn utvecklar kunskaper, värden och en livslång lust att lära genom lek (Skolverket, 2010).

Forsknings- och litteraturgenomgång

Jag belyser nedan forskningsstudier och litteratur som berör liknande områden som denna studie utgår ifrån. Det är områden som teorin om affordance, barns perspektiv och barns inflytande. När jag sökte efter tidigare forskning använde jag sökord som: lek, miljö, förskola och barns perspektiv både på svenska och engelska i databaser som DiVA och OneSearch. Den litteratur jag använt i studien är delvis från böcker jag använt tidigare i min utbildning men även avhandlingar och artiklar som jag hittat i bibliotek och på internet.

Tidigare forskning

Norðdahl och Einarsdóttir (2015) har undersökt hur barn i åldrarna 4-9 år tänker kring förskolan och skolans utomhusmiljö i samband med ett projekt om hur de kan utveckla skolgården. Deras studie utgår, i likhet med denna, från barns tankar och aktiva deltagande i undersökningen samt utifrån miljöns handlingserbudanden det vill säga teorin om affordance (Gibson, 1986) som vidare beskrivs på s.5. De har samlat sina data genom barn- och lärarintervjuer, klassrumsobservationer och ”rundvandringssamtal” tillsammans med barnen. De påpekar att barns inflytande endast blir verkligt om de som lyssnar agerar utifrån det de hör, det räcker inte att endast lyssna. Studien visade att det som barnen främst önskade av utomhusmiljön var fysiska utmaningar, att vara säkra, att utforska, att vara i kontakt med andra, att hitta ett ” eget ställe” och att ”njuta” av vackra naturliga saker. Barnens deltagande i projektet gav dem inflytande i utformningen av den nya skolgården. Norðdahl och Einarsdóttir anser att barns tankar och deltagande, då det tas till vara på och bidrar till att skapa förändring i samhället, även bidrar till att barn får uppleva att de kan vara med och påverka. Detta, anser de, är den viktigaste delen i arbetet efter UNESCOs mål om utbildning för hållbar utveckling (Norðdahl & Einarsdóttir, 2015). ”Unesco är FN:s organisation för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation, och bildades 1945 för att arbeta för fred och säkerhet”(www.unesco.se).

Gibsons teori om affordance (se s.5) är något som även Eriksson Bergström utgår från i sin etnografiska studie *Rum, barn och pedagoger: Om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Hon översätter begreppet affordance till handlingserbudande eftersom hon använder begreppet för att tolka barns handlingar och aktiviteter utifrån vad miljön erbjuder eller begränsar. Hon har i sin undersökning filmat barnen utifrån tanken om att barn är subjekt i ett försök att synliggöra ett barnperspektiv. Undersökning resulterade i att man genom att se miljön som en uppsättning av erbjudanden kan utveckla en förståelse för barns mål och intentioner. Eriksson Bergström såg även att rum och material som var styrande åt vissa lekar begränsade handlingserbudandena medans neutrala rum och material öppnade upp för en större variation av handlingserbudanden (Eriksson Bergström, 2013).

Sandberg och Vuorinen (2008) berättar om sin studie där de undersökt hur 86st barn i åldrarna 3-12år upplever lek och lekmiljöer. De kom fram till att kamrater och lek med kamrater är det som skattas högst av barn, men att barn i förskoleåldern hade begränsade möjligheter till lek

med andra jämnåriga utanför förskolan. Deras studie visade även att flickor föredrog inomhuslek medan pojkar valde utelek och forskarna reflekterade kring tanken om att flickor har mer makt inne eftersom deras lekar uppfattas som lugnare medans pojkarna får det i större utsträckning ute då deras lek ses som aktivitetsrelaterad. Sandberg och Vuorinen ifrågasätter efter studien på vilket sätt förskolans miljö lockar och möjliggör samlek mellan flickor och pojkar.

Barns perspektiv

Åberg och Lenz Taguchi (2005) skriver om sina erfarenheter kring barns möjligheter till inflytande på förskolans miljö och berättar om pedagogens roll i att skapa dessa möjligheter. De påpekar vikten av att som pedagog medvetet observera barnen i verksamheten, att ställa sig frågor som: vad leker barnen? hur använder de miljön? och vad signalerar rummen till barnen? för att sedan kunna skapa miljöer som är spännande och intressanta för barnen och på så vis ge dem inflytande. De skriver även att man kan fråga barnen om utformningen på miljön, men att det då gäller att verkligen lyssna och ge värde åt barnens tankar. Deras erfarenheter i förskolans verksamhet har lärt dem att miljön måste vara föränderlig och anpassas efter de barn som är i verksamheten just för stunden eftersom inga barn har samma intressen och det är intresset styr barns lek och lärande.

Johansson (2003) har analyserat vad barns perspektiv kan innebära i pedagogisk forskning och i pedagogiskt arbete med barn och kommit fram till att möjligheterna för att förstå någon annans perspektiv alltid är begränsade. Hon förklarar att ”komplexiteten i sammanhanget, ontologiska ställningstaganden, deltagarnas olika intentioner och agerande har betydelse för hur barns perspektiv visar sig för de vuxna”(Johansson, 2003, s.55). Hon påvisar även de etiska ställningstaganden som man som pedagog eller forskare måste ha i åtanke då man väljer att utgå från barns perspektiv och ifrågasätter vad vi gör med den kunskap vi får. Hon menar att man som pedagog eller forskare alltid har en makt över det som ses och beskriver utifrån tidigare studier hur pedagoger i vissa fall använt barns perspektiv för att gagna sitt eget perspektiv i tron om att det är det bästa för barnet. Ambitionen, menar Johansson, bör vara att se ur barns perspektiv för att vända makten och gagna barnet.

Att gagna barnen är något som Ericsson, Grahn och Skärbäck (2009) också ifrågasätter i en artikel där de beskriver närmiljöns påverkan på människan samt människans påverkan på närmiljön. De hävdar att den fysiska utomhusmiljöns utformning har stor betydelse för barns lek, lärande och utveckling, framför allt då de utgår från det motoriska som i sin tur inte bara påverkar människors fysiska hälsa utan även den psykiska som båda är förutsättningar för att man skall kunna leka och lära. Ericsson m.fl. belyser de problem som uppstår då det i samhället inte ges plats åt fysiskt utmanande, variationsrika och trygga platser där barn kan leka, bland annat sämre motorisk förmåga som följer människan genom livet, koncentrationssvårigheter och stress. De menar att platser som stimulerar till fysisk aktivitet

bör ses som en resurs för lärande och utveckling och bör tas tillvara på som en del av ett arbete mot ett hållbart samhälle.

Teoretiska utgångspunkter

Här beskriver jag de perspektiv och teorier som jag kommer att utgå från i min analys av studiens resultat. De teoretiska utgångspunkterna hjälper mig att begränsa sättet att se resultatet på, utan dessa kan datan som samlas in analyseras på oändligt många vis. Genom att begränsa arbetet genom vissa förvalda perspektiv och teorier blir analysprocessen enklare.

Barns perspektiv

Vad innebär det att försöka se barns perspektiv och varför ska vi göra det? Att ta ett barns perspektiv hänger till stor del samman med att se barnet som en medmänniska med rätt att uttrycka sin åsikt och få den respekterad. Roos (2014) förklarar att man som vuxen aldrig kan se utifrån barns perspektiv, men att man ändå kan utgå från det genom att göra barns röster hörda till skillnad från ett barnperspektiv där man som vuxen tolkar barn och bildar en uppfattning. Hon hävdar att en av anledningarna till varför man bör arbeta utifrån barns perspektiv är för att ”barn som får uttrycka sin vilja och som blir verkligt lyssnade på, som kan och får berätta, visar pedagogen nya vägar som fundamentalt kan påverka sättet att arbeta” (Roos, 2014, s.50). Detta är något som även Johansson (2011) sett då hon studerat den pedagogiska verksamheten och mötet mellan små barn och pedagoger. Hon förklarar att förskolans verksamhet genom att arbeta barncentrerat och utifrån barns perspektiv skapar möjligheter för barn att påverka sitt lärande som i sin tur leder till intresse, lust och glädje, som är viktiga bitar som verksamheten ska utgå från enligt förskolans läroplan. Johansson hävdar också att verksamheter som arbetar på detta sätt har hög kvalitet.

Den fysiska miljöns påverkan på barns lek

En teori som handlar om miljöns påverkan på lek är Gibsons (1987) teori om affordance. Teorin är ett sätt att förstå sig på relationen mellan den fysiska miljön och individen. Gibson förklarar det som att den fysiska miljö vi har omkring oss hela tiden skickar ut erbjudanden till oss, en stol kan t.ex. erbjuda ”du kan sitta på mig”. Men teorin är mycket mer komplext än så, för Gibson menar att föremål och platser omkring oss inte bara skickar ut ett erbjudande utan många och olika erbjudanden hela tiden oberoende på vem som tar emot dem. Ett barn kanske ser erbjudandet ”du kan krypa under mig” från stolen. Gibson förklarar att de erbjudanden som individen uppfattar ser olika ut beroende på dennes behov just för stunden. Begreppet affordance innefattar alla de handlingar som miljön erbjuder individen men miljön kan även begränsa dennes handlande, om man t.ex. föreställer sig en sluttande backe så erbjuds det att rulla ned för den, men inte att bygga en koja. Gibson förklarar platser och sakers erbjudandet med dessa ord ”The object offers what it does because it is what it is” (Gibson, 1986, s.139). Jag anser att denna teori passar bra in i denna studie eftersom undersökningen tar sin utgångspunkt i barns perspektiv. Gibson påpekar att ”The theory of affordances rescues us from the philosophical muddle of assuming fixed classes of objects,

each defined by its common features and then given a name” (Gibson, 1986, s.135), alltså teorin tillåter oss att se objekt och platser för vad de är och inte vad de blivit tillskrivna, något som barn gör i större utsträckning än vuxna och är därför en viktig del att ha i åtanke vid analysarbetet.

Lek

Den svenska förskolans läroplan menar att ”leken är viktig för barns utveckling och lärande” samt att ”ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan” (Skolverket, 2010, s.6).

Lillemyr (2002) nämner tre anledningar till varför leken är viktigt för förskolans verksamhet. Dels för att vuxna genom att observera barns lek kan lära sig mycket om barnen, för att barn i leken gör erfarenheter, utforskar och använder fantasin vilket hjälper dem i deras självutveckling samt att de genom leken socialiseras. Lillemyr beskriver olika former av lek såhär:

- ”sensomotorisk lek eller funktionslek, där en handling eller funktion upprepas för att barnet tycker om själva funktionen
- rollek, där barn antar en viss roll eller flera, oftast roller utförda av flera barn i samspel
- regellek, där regler är det mest centrala, också här samspelar ofta flera barn
- rörelselek och våldsamt lek, där rörelser är det centrala
- konstruktionslek som utvecklas genom att barn experimenterar med föremål, bygger med tråklossar m.m.” (Lillemyr, 2002, s.48).

Konstruktionslek är något som Trageton (1996) undersökt närmre och hävdar att man inte kan skilja på ”bygglek” och ”bild och form”. Han menar att lek med material både är skapande och konstruktion. Trageton menar även att barnstyrd lek inte bör tas över av vuxenstyrd lek utan att man genom barns egen lek skall försöka implementera ämnesområden som estetiska ämnen, fysisk aktivitet, hälsa, natur, teknik, miljö, språk och så vidare.

Metodologisk ansats och val av metod

Val av metod

Eftersom studiens strävan är att se lockande lekmiljöer ur barns perspektiv har jag valt att använda mig utav en metod som liknar kvalitativa intervjuer med barn men med stöd från fotografier tagna med en iPad. Barnen skall få fotografera den plats som de tycker allra bäst om på förskolan och sedan samtala, utifrån öppna frågor som inriktar sig på lek, om fotografiet och platsen.

En kvalitativ intervju innebär till skillnad från andra metoder, som Bryman (2011) beskriver det, att man som forskare fokuserar på deltagarnas egna uppfattningar och synsätt. Han beskriver vidare att metoden tillåter öppnare frågor för att forskaren skall få möjlighet att ta del av det som deltagarna anser viktigt och relevant samt att frågorna tillåter djupare och mer detaljerade svar. Många använder sig utav observationer i sina försök för att komma närmre barns perspektiv men Bryman menar att forskaren inte kan sätta sig in i vissa personers livsyn och kan därför inte ta del av orsakerna till varför, i detta fall barn, gör som de gör och studien blir då forskarens tolkning av barns agerande och inte barnens egna perspektiv.

Johansson (2011) har gjort studier som utgår från barns perspektiv och använt sig utav observation som metod. Hon påpekar dock att man som forskare då måste tänka på att även komma kroppsligt nära för att försöka se det barnen ser. Detta är en utav anledningarna till varför jag ber barnen själva fotografera de platser som de tycker bäst om, jag hoppas få en tydligare bild av vad det är barnen ser i platsen. En annan anledning är att jag i samtalet vill ha något som barnet kan utgå ifrån som är dennes egna. Jag hade tankar på att själv fotografera platser i förskolan och låta barnen samtala kring dessa, men avtog denna metod eftersom jag ansåg att mitt perspektiv skulle bli betydligt mer styrande. Saar och Löfdahl (2014) hävdar också att man genom att t.ex. använda sig av estetiska, skapande och visuella metoder kan ge barn större inflytande samt ge forskare kunskap som annars inte hade framkommit. De menar även att man kan minska maktavståndet mellan forskare och barn genom att anpassa sin metod efter barnen. Jag har valt att använda mig utav iPad som fotograferingsverktyg eftersom det är ett verktyg som är enkelt för barn att använda samt att fotografiet kan användas direkt efter att man fotograferat och visas på en lagom stor display. Barnen på förskolan jag valt är även vana vid att använda iPad i verksamheten.

Bengtsson och Hägglund (2014) berättar om hur man som forskare kan förhålla sig då man vill använda barns samtal som kunskapskälla. De menar att det är viktigt att skapa en relation till barnen för att få ett förtroende och genom det tillträde till deras kunskap och erfarenheter. De påpekar också för- och nackdelar med arrangerade samtal med barn, de såg att just dessa antingen kunde öppna upp samtalet genom att barnet kände sig som en betydelsefull informant eller så blev samtalet begränsat och barnens svar fåordiga eftersom barnet inte var van vid en sådan samtalsform. De berättar vidare att en strategi då man utför arrangerade samtal

kan vara att göra samtalet mer inbjudande för barnen genom att be dem berätta om något som de har erfarenhet av som man själv inte varit med om och på så sätt ta del av deras erfarenheter kring sitt ämne. I sin studie kom de dock fram till att samtal ”i farten” gav dem mest information, men på grund av tidsbrist kan jag inte utföra en studie som deras, där de provat på flertalet olika insamlingsmetoder.

Forskningsetiska ställningstaganden

När man som forskare genomför en studie måste man ha vissa forskningsetiska ställningstaganden i åtanke under hela studiens gång. Vetenskapsrådet (2011) har tagit fram vissa principer som alla svenska forskare skall utgå från;

- Informationskravet – Alla som deltar i studien skall ges information om studiens syfte, deltagarnas del i undersökningen samt att deltagarna har rätt att inte medverka eller avbryta sin medverkan.
- Samtyckeskravet – Forskaren måste få deltagarnas samtycke till deltagande. Barn (personer under 15år) måste även få samtycke från vårdnadshavarna.
- Konfidentialitetskravet – Inga obehöriga får ta del av de data som samlas in under en undersökning. Som forskare har man tystnadsplikt vad gäller personliga uppgifter.
- Nyttjandekravet – Insamlade data får endast användas i syftet att svara på undersökningen. De data som samlas in förstörs efter att studien är genomförd.

När det kommer till forskning med barn finns det vissa etiska förhållningssätt som man behöver tänka på utöver de ovanstående. Skånfors (2009) berättar om hennes upplevelser då hon i en etnografisk studie observerat barn och hur de på olika sätt visat att de inte velat delta vid vissa tillfällen. Hennes erfarenheter fick henne att mynta begreppet etisk radar. Att som forskare använda sin etiska radar innebär att man inte bara frågar barnen om lov, att t.ex. få observera dem, utan att man även är observant på barns handlingar och reaktioner i ens närhet. Skånfors beskriver tre metoder som hon upplevt att barn använder sig utav då de inte verbalt uttrycker att de inte vill delta; att inte svara, att gå iväg eller gömma sig eller att ignorera. Detta är saker som jag kommer ha i åtanke då jag utför min undersökning. Skånfors diskuterar även dilemmat om att informera barn om studien och poängterar vikten av att man ger informationen på ett sätt som barn förstår men samtidigt förklarar studiens syfte, deltagarnas del i undersökningen, hur länge studien kommer pågå, vilka som kommer läsa studien samt information om sekretess för att barnen ska kunna ge ett informerat samtycke. Detta är något som jag valt att planera i förväg så att jag vet vad jag skall säga innan jag börjar intervjun med barnet.

Urval

Förskolan som studien är utförd på är en kommunal förskola i en mellanstor kommun i Sverige. Förskolan är ganska nyligen reviderad och innefattar två avdelningar som sammanlagt kan ge plats åt 60 st barn. Jag valde förskolan med utgångspunkt i att det var en förskola som jag inte tidigare hade besökt, det vill säga; jag hade inga förutfattade meningar om verksam-

hetens miljö eller den barngrupp som kom att delta i min undersökning. Jag har däremot nära kontakt med en av förskollärarna på förskolan vilket jag såg som en tillgång i kontakten med förskola, vårdnadshavare och barn.

Barnen som deltagit i studien är mellan 4-6 år och utvalda av personalen på förskolan. Tanken bakom detta är att barnen skall kunna uttrycka sig verbalt och vilja vara med i undersökningen.

Genomförande

För att få tillgång till en förskola att utföra min undersökning på behövde jag först fråga förskolechefen om informerat samtycke (Löfdahl, 2014). Detta gjorde jag via mail (Bilaga 1). Efter att jag fått ett godkännande kontaktade jag en utav förskollärarna som jag känner väl sedan tidigare och hon hjälpte mig att lämna ut information och underskriftslappar till vårdnadshavarna för de barn som pedagogerna trodde skulle vilja ställa upp i undersökningen (Bilaga 2).

Intervjuerna utfördes under tre dagars tid eftersom det var dag kom in nya underskrifter från vårdnadshavarna. Första dagen var jag med i två timmar då barngruppen var ute för att barnen skulle få chansen att lära känna mig lite innan jag startade min undersökning.

Innan jag startade varje intervju presenterade jag mig närmre för barnen, förklarade vem jag var, varför jag var där och vad de skulle få hjälpa mig med samt att de inte behövde delta om de inte ville. Pedagogerna på förskolan verkade ha förberett barnen väl på att jag skulle komma och prata med dem så de var helt med på att följa med mig även om flera av dem var blyga i början. Detta märktes eftersom de var ganska tystlåtna och spända men efter att jag presenterat mig och de fått fotografera tyckte de att det var roligare och samtalet blev då mer avslappnat.

Då jag utförde intervjuerna bad jag först och främst barnen att fundera på vilken plats eller vilket rum som de tyckte allra bäst om att lek på/i, sedan bad jag dem ta med sig en iPad och visa vägen till platsen. Där fick de sedan fotografera som de själva ville, jag frågade om de var nöjda och vi gick tillbaka till den plats som vi startat intervjun. Några av barnen tog flera foton. Jag utgick till större delen från mina förbestämda intervjufrågor (Bilaga 3) men kom även med extra frågor för att dels vidga deltagarnas svar med även för att skapa ett större intresse hos deltagaren, samt för att få deltagaren att känna att jag är intresserad av vad denne har att säga.

Jag utförde intervjuerna på förmiddagarna då resterande barn var ute, så att jag och det barn som intervjuades hade hela förskolan till vårt förfogande då barnet skulle fotografera den plats som det tyckte bäst om att leka på. Två barn intervjuades per dag och jag åkte sedan hem och transkriberade de inspelade intervjuerna. Det innebär att jag skrev ner det som sades på inspelningen samt barnens sinnesstämningar under intervjuerna, för att det skulle vara så färskt i

minnet som möjligt. Då jag skrev ner intervjuerna sållade jag även bort irrelevant information, det vill säga saker som barnen berättat som inte är en del av studien.

När jag analyserade datan jag fått in började jag först med att granska vad det var barnen hade fotograferat. Vilka likheter och skillnader fanns i fotona om man bortsåg från vad barnen sagt. Sedan utgick jag från barnens svar och såg mönster i vad fotona visade och vad barnen svarat. Jag analyserade sedan det jag sett utifrån de teoretiska perspektiv och den tidigare forskning jag utgått från.

Studiens kvalitet

I denna del kommer jag att presentera studiens validitet och reliabilitet. Vad menas då med dessa uttryck? Jo att studien skall vara trovärdig och giltig. Kan de data som samlats in besvara studiens syfte och har undersökningen genomförts på ett tillförlitligt sätt (Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009).

Bjereld, Demker och Hinnfors (2009) beskriver validitet genom att man avgör om studien undersökt det den syftar till att undersöka. Har forskaren tagit reda på det som studien syftar till så har studien en hög validitet. De menar vidare att validiteten av en studie även påverkas av att forskaren använt en lämplig metod för att svara på det som är utsatt att undersökas. Jag har använt mig utav kvalitativa intervjuer med barn med en utgångspunkt från barnens egna fotografier och på så sätt fått svar på mina frågeställningar.

Reliabilitet beskriver Bjereld, Demker och Hinnfors (2009) som en kvalitetsmätning i hur studien genomförts. De menar att det inte spelar någon roll om forskaren undersökt det som avsetts att undersökas om nu inte insamlingen av data har genomförts ordentligt. För att testa detta kan forskaren låta någon annan genomföra samma undersökning för att se om resultatet blir det samma, då har studien en god intersubjektivitet. Jag har utgått ifrån samma frågor under alla intervjuer. Jag har spelat in intervjuerna och sedan transkriberat informationen i text vilket medför att resultatet grundar sig på barnens egna ord. Jag har även tagit bort data som jag ansett var irrelevant för studiens syfte och anser därför att studien har hög validitet och reliabilitet.

Resultat och analys

I analysarbetet av det insamlade materialet försöker jag skriva ner resultatet efter vad barnen själva visat genom sina foton och berättat under intervjuerna. Jag har utgått från mina intervjufrågor delat in det som framkommit i barnens fotografier och svar i olika lekformer samt satt detta i perspektiv utifrån mina teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning.

Platser som barn föredrar

Barnen som deltagit i studien visar genom sina fotografier hur de definierar den plats där de helst leker. Fotona som tagits visar olika rum, platser och material, dessa typer av fotografier förklarar jag vidare:

- Rum: Fotografier där barnet placerat sig i rummets utkant för att få med så mycket av rummet som möjligt.
- Platser: Fotografier där barnet fokuserat på delar av ett rum, t.ex. en hemvrå eller en scen.
- Material: Fotografier där barnet fotat de lösa föremål som de helst leker med i rummet.

Exempel på fotografier som visar: rum, plats och material.

Lek som erbjuds av miljön

Utifrån fotografierna frågade jag barnen varför de valt att fotografera som de gjort och nedan visar jag exempel från undersökningen där de olika fotografityperna visar olika former av lek samt olika sätt att se på miljön. Lekformerna jag utgår ifrån är kopplade till Lillemyr (2002).

Konstruktionslek

Nedan redogörs delar av intervjuer som utgår från fotografier av rum och som visar att det förekommer konstruktionslek på dessa platser. Konstruktionsleken som beskrivs innebär byggnation av olika saker.

Ex.1: Byggrummet, taget från kortsidan av rummet.

Jag: Vilket rum är det du har tagit kort på?

Olle: Byggen.

Jag: (bekräftar) Byggen. Vad är det som är roligast med det här rummet då?

Olle: Det är att man kan leka.

Jag: Vad brukar du leka i det rummet då?

Olle: Jag brukar leka.. och bygga tågbanor.

Ex. 2: Byggrummet, taget från dörröppningen.

Jag: Vilket rum är det som du tagit kort på?

Mia: Byggen (ler).

Jag: (bekräftar) Byggrummet. Var är den andra bilden då, det är också på byggrummet?

Mia: Mm.

Jag: Varför är byggrummet det bästa rummet tycker du?

Mia: För att man kan bygga saker.

Barnen svarar att de valt rummet på grund av att man kan leka och bygga i det. Fotografierna visar inte automatisk vad man leker i rummet men båda barnen är införstådda med att det är ett byggrum. Detta kan tolkas genom Gibsons (1986) teori om affordance som medför att man kan förklara barnens val av lek som ett erbjudande från rummet och dess förutsättningar. Utgår man däremot från Eriksson Bergstöms (2013) undersökning, där hon såg att miljöer som var tillskrivna vissa lekar begränsade utbudet av lek kan man resonera annorlunda. Fotografierna visar ju inte att rummet och materialet på ett självklart sätt syftar till just bygglek. Men svaren visar att barnen på förskolan ändå är införstådda med att man ska bygga i detta rum vilket då även visar att det kan finnas en tillskriven lek i detta rum.

Rollek

Här redogörs delar av intervjuer som utgår från fotografier på platser och som visar att det förekommer rollekar på dessa platser.

Ex.1: Hemvrån på småbarnsavdelningen, (bord, stolar och utklädningskläder).

Jag: Vad är det som du har tagit kort på?

Klara: Eeh.. Där man kan vara kock och lite sådant.

Jag: Man kan vara kock, jaha. Och det här var på den andra avdelningen? Vad är det som är så roligt med att vara kock då?

Klara: Att man kan, eh.. man kan.. (tänker) att.. man kan sitta ner och när det kommer kunder då kan man ge ett glas och lite sånt.

Klara benämner platsen genom att berätta vad man gör där och berättar vidare att det roligaste är att utföra de handlingar som medförs genom att ta rollen som kock.

Ex.2: Hemvrån på stora avdelningen, 2 olika foton.

Jag: Vad är det du har tagit kort på här då?

Kalle: Ett bord och stolar.

Jag: (bekräftar) Bord och stolar ja..

Kalle: Och kakor!

Jag: Kakor.. Vad brukar du leka för någonting här?

Kalle: Mamma, Pappa, Barn.

Jag: Vad är det som är roligast då? Med att leka Mamma, Pappa, Barn?

Kalle: Eh, att va hund!

(senare i intervjun)

Jag: Vad är det för något då?

Kalle: Ett kök!

Jag: Köket ja. Och det står bredvid bordet. Vad brukar ni använda köket till då?

Kalle: Diska och så.. laga mat också ställa in tallrikarna där (lucka i köket) så då leker vi att det är en ugn.

Jag: Varför är det så roligt att diska och laga mat då?

Kalle: (suckar och tänker efter)

Jag: Är det för att man brukar göra det hemma?

Kalle: Mh.. (tänker). Det är roligt och diska.

Kalle har tagit flera fotografier på det som han anser vara viktigt med platsen det vill säga bord, stolar och köket. Han berättar att man leker mamma, pappa, barn på denna plats fast att han helst är hund. I hans beskrivning av platsen berättar han om vad man gör vid/med de olika delarna. Det framstår som att han tycker att handlingarna som man kan utföra med den rekvisita som finns på platsen är det roligaste med leken.

Ex.3: Scenen, utklädningskläder.

Jag: Vad var det du tog kort på här då?

Klara: ABC.

Jag: (bekräftar) ABC-rummet. Vad gör man där inne då?

Klara: Man kan va frisör och man kan sjunga och man kan byta om om man ska dansa och sjunga.

Jag: Okej. Vad tycker du är roligast då?

Klara: Eh. Sjunga och dansa och ha på sig kläder.

Klara berättar även här om hur hon vid denna plats på ett sätt tar en roll genom att klä ut sig och att det roligaste med platsen är de handlingar som erbjuds.

Platserna som fotograferats kan i dessa tre exempel ses som miljöer där barnen kan ta en annan roll. Båda barnen visar genom sitt berättande att det är handlingarna som är roligast med den lek som utförs här. Miljöer som hemvrå och en scen finns i de flesta av Sveriges förskolor och som Eriksson Bergström (2013) beskriver det så är dessa båda miljöer ofta tillskrivna eller styrda till en viss slags lek. Exempelen visar att det läggs stor vikt vid de handlingar som miljön erbjuder och kan då tolkas genom teorin om affordance (Gibson, 1986) som just innebär att miljön har en tydlig påverkan på barn och den lek som sker i olika miljöer.

Roll-, konstruktion- och rörelselek

Nedan redogörs delar av intervjuer som utgår från fotografier på material och som visar att det bland annat förekommer roll-, konstruktion- och rörelselek på dessa platser.

Konstruktionsleken som beskrivs nedan innebär skapande av lerfigurer.

Ex. 1: Leksakspisens plattor.

Jag: Vad är det du har tagit kort på?

Anna: Stekpannan.

Jag: Stekpannan? Jaa.. Varför tog du kort på den platsen?

Anna: För jag tycker det är roligt där.

Jag: Ja, vad är det som är roligt då? Att leka?

Anna: Att trycka på de knapparna.

Jag: På knapparna? Vad gör de knapparna då?

Anna: Dom värmer upp dem.

Jag: (bekräftar) De värmer upp spisen, jaha. Vad brukar ni leka för något då när ni är här?

Anna: Vi brukar steka och man gör såhär (går till spisen och trycker på en knapp) då öppnar de.

Jag: Vad brukar ni göra på spisen då?

Anna: Vi steker kött.

Anna har fotograferat leksaksspisens plattställ där det finns två knappar och menar att det som är roligt är att trycka på knapparna, hon berättar sedan att de steker kött. Annas berättande visar att materialet i sig är det roligaste med plasten, hon vill även visa hur hon gör även om det inte händer något då man trycker på knapparna. Hennes samspel med materialet och materialets erbjudande hänger i luften när vi pratar. Som Gibson (1986) förklarar så skickar omgivningen ut erbjudanden hela tiden oavsett om någon tar emot eller inte, någon som jag tycker syns i detta exempel.

Ex. 2: Lådan med degmaterial.

Jag: Du har ju tagit ett kort. Kan du berätta vad det är du har tagit kort på?

Lisa: Ehm, degen.

Jag: Degen. Och vilket rum var degen i?

Lisa: I skapande.

Jag: (bekräftande) I skapanderummet ja.

Lisa: Mmh.

Jag: Varför är det bäst? Att leka med degen?

Lisa: För jag tycker det är roligt.

Jag: Varför är det så roligt då?

Lisa: För jag tycker om den där och knivar (pekar på fotot).

Jag: Knivar och kaveln?

Lisa: Mh.. Och deg!

Lisa berättar även hon om hur materialet är det roligaste med den lek som hon utför, vilken är att forma saker ur lera som hon senare berättar. I hennes intervju finns även där ett erbjudande från materialet som hänger i luften, trots att materialet finns kvar i skapanderummet. Detta märks eftersom hon senare i intervjun upprepat uttrycker att hon gärna vill gå använda degen på en gång.

Ex. 3: Balansplattor.

Jag: Vad är det du har tagit kort på? Kan du förklara?

Kalle: Eeh! Det är! (suck) Det är stenar man kan gå på.

Jag: Stenar som man kan gå på?

Kalle: Mhh.

Jag: Ja. Varför tog du kort på de stenarna?

Kalle: Jag tycker.. jag tycker att de är roliga att gå på.

Jag: (bekräftande) Roliga att gå på. Varför är det roligt att gå på dem?

Kalle: Mm.. (tänker) Eeh.. för att de bara är det.

Kalle kan inte riktigt förklara varför det är roligt att gå på dessa plattor men om jag skulle försöka förklara detta genom tidigare forskning så visar Sandberg och Vuorinen (2008) i sin studie att pojkar gärna riktar sig mot aktiva lekar. Norðdahl och Einarsdóttir (2015) har även de sett att barn önskar fysiska utmaningar i sin lek.

Exemplen ovan visar att materialet i sig och det man gör med materialet är det roligaste med leken. Kalle har ännu ett exempel där han visar rörelselek genom ett materialfoto.

Ex. 4: Pinnhäst.

Jag: Vad är det du har tagit kort på här då?

Kalle: En häst!

Jag: Vad brukar ni göra med den då?

Kalle: Vi brukar väl rida och ehm.. och kamma!

Jag: Brukar ni kamma hästen?

Kalle: Mh! Och göra tuppkam!

Jag: Göra tuppkam, jaha.. och rida?

Kalle: Mh.

Jag: Rider ni fort då eller?

Kalle: Ne, vi springer (ler).

Jag: (bekräftar) Springer, får man göra det inomhus?

Kalle: Aah (glad).

I detta exempel märks det hur glad Kalle blir när han pratar om att rida på och kamma hästen. Hästen erbjuder rörelselek, något som Kalle verkar söka efter i sin lek och trots att jag ifrågasätter springandet inomhus så visar Kalle glädje över att han genom hästen får lov att springa inne. Dessa två exempel på rörelselek genom material tycker jag visar vikten av materialets påverkan på lek och vilken lek som tillåts i olika miljöer, dessa tankar kan kopplas till Gibsons (1986) teori om affordance.

Lek tillsammans med kamrater, utan deltagande vuxna

Utifrån fotografierna och intervjufrågorna har barnen berättat vad för slags lek som de föredrar på olika platser. Fotografier som var tagna på rum beskrivs som platser där man kan bygga och konstruera, bland annat torn och tågbanor. Fotografier som var tagna på platser, så som hemvrå och scen, beskrevs som en plats där man kan ta en annan roll, t.ex. klä ut sig, leka mamma, pappa, barn, hund, kock och affär. Fotografier tagna på material visade roll-, konstruktion- och rörelselek genom att barnen berättade vad man kunde göra med materialet. Men de flesta barn berättade även att platserna och lekarna som de helst väljer erbjuder lek med andra kamrater utan deltagande vuxna. Detta kan ses genom följande exempel:

Ex.1: Scenen.

Klara: Vi brukar dansa och sjunga själva i sådana där låtsasmikrofoner.

Jag: Okej, jaha. Hur många brukar vara med då?

Klara: Ganska många i alla fall!

Jag: Men brukar ni vara själva också?

Klara: Ne fröken brukar vara med lite. (ler)
Jag: Fröken brukar vara med? Brukar fröken sjunga också?
Klara: Ne, men de brukar sitta på en stol.
Jag: Jaa.. Är det roligt när någon kollar på då?
Klara: Ah. Fast det är inte så många som kollar på.
Jag: (bekräftar) Det är inte det.
Klara: Det är ingen som kollar på (skratt).

Ex.2: Affärsluckan i hemvrån.
Jag: Vem är det som brukar stå i affären då?
Kalle: Lite olika.
Jag: (bekräftar) Olika.. Brukar fröken vara med?
Kalle: Ne-e.
Jag: Bara barna?
Kalle: Jah.

Barnen berättar om de olika aktörernas del i leken och det framgår tydligt i alla intervjuer att det är flera barn som är med och leker på de platser som fotografierna visar. Detta kan kopplas till Sandberg och Vuorinens (2008) studie som visade att barn skattar lek med kamrater högst. Det visar sig också genom intervjuerna att vuxna oftast är med i rummet men inte i leken vilket jag kopplar till Norðdahl och Einarsdóttir (2015) som menar att barn efterfrågar säkra platser att leka på.

Sammanfattning

Här nedan följer en sammanfattning av svaren på de frågeställningar som ställts i studien. Frågeställningarna var följande:

- Vilka platser väljer barn att leka på när det gäller förskolans inomhusmiljö?
- Vad för slags lek erbjuds av miljön på dessa platser?

Studien visar att barn föredrar:

- Platser med rekvisita för rollek. Bland annat kök, köksutrustning, utklädningskläder.
- Rum med öppna ytor och material som erbjuder konstruktionslek.
- Material som är tillgängligt för barnen och erbjuder roll-, konstruktions- och rörelselek.

Och det som även framgick men som barnen kanske inte själva var medvetna om var att de ställen som de valt även erbjöd:

- Lek tillsammans med kamrater.
- Lek utan deltagande vuxna.

Det visar sig att det som barnen berättar mest om då de beskriver platsen och leken är materialet/rekvisitan och vad man kan göra med den. Det är också när de berättar om detta som de är som allra mest engagerade i samtalet.

Diskussion

I diskussionsdelen kommer jag diskutera metoden jag använt, det resultat jag fått fram utifrån mina teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning, vilka slutsatser jag drar från studien och vad man skulle kunna forska vidare om inom området.

Metoddiskussion

Jag valde att använda intervju som metod eftersom det var något som jag inte tidigare provat på tillsammans med barn. Jag valde även metoden på grund av att jag ville att studien så långt som möjligt skulle utgå från barns perspektiv. Om jag hade genomfört undersökningen med hjälp av observationer tror jag att det hade varit svårare att hävda att det är just barnens perspektiv jag fått fram, även om det är en beprövad metod inom forskning med utgångspunkt i barns perspektiv så skulle den nog inte passat. Jag hade nog haft svårt med att inte lägga in mitt egna perspektiv i observationerna.

Jag valde att låta pedagogerna på förskolan välja ut de barn som de trodde skulle vilja delta i studien samt för att jag ville att alla barn som deltog skulle kunna uttrycka sig verbalt. Resultatet kan ha påverkats genom att pedagogerna valt ut barn som de vet leker i olika rum men jag anser inte att fallet varit så i denna studie.

Jag gick in med tanken om att intervjufrågorna skulle vara så öppna som möjligt eftersom jag inte ville styra barnen till ett svar som var något annat än deras, jag ville ha det svar som just de kom att tänka på. När jag hade transkriberat de två första intervjuerna kände jag att det var svårt att som intervjuare inte komma med ledande frågor till barnen eftersom jag ville ha mer svar än de som gavs till mig. Jag hade redan innan intervjuerna börjat många olika tänkbara svar som skulle kunna komma fram utifrån mina frågor, men det hade inte barnen. Jag gick i andra omgången in med inställningen om att jag inte skulle vara så ledande utan hålla mig till mina frågor och se vad jag fick. Efter andra intervjuomgången och transkriberingen kände jag att det nog var frågorna det var fel på. De var nog alldeles för öppna, kanske behöver barnen ändå en riktning för att jag ska få svar på min frågeställning. Så inför tredje omgången var jag vaksam med vad jag frågade, öppna men ändå riktade frågor och tyckte att det gick bättre. I efterhand hade jag velat lägga mer tid till att läsa på om barnintervjuer och fokuserat mer på intervjufrågorna än jag gjorde, testat en pilotstudie hade inte heller varit fel. Det som gjorde att det inte gick så bra var nog tidspressen som man befinner sig i under examensarbetsskrivningen. Jag skulle gärna göra om, jag skulle vilja testa min metod fullt ut, någon gång då jag är bättre förbered och har tid. Skulle jag göra om undersökningen skulle jag även velat intervjua fler barn för att få ett mer berikat förråd av data. Denna studie visar ett resultat som stämmer för några av barnen på den förskola jag besökte, det skulle vara intressant att se om ett annat resultat visat sig om man intervjuat fler barn samt från olika förskolor i olika delar av Sverige.

Jag valde att samtala utifrån fotografier som barnen tagit med hjälp av en iPad och detta tyckte jag fungerade utmärkt. Barnen blev avslappnade och tyckte det var roligt att använda iPaden. Något som jag dock funderat på i efterhand är om foton påverkat barnen till att fokusera mer på de handlingar som miljön erbjuder än själva leken som utförs där, eftersom de fotograferat rum, platser och material och inte leken i sig. Detta är något som man bör ta hänsyn till om man använder fotografier som stöd.

De data jag samlat in kändes till en början som bara en massa prat som inte hade med någonting att göra, men när jag väl sökte efter likheter och olikheter öppnade sig allt mer och mer. Jag analyserade sedan utifrån mina teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning och kunde läsa ut bitar som även fanns i dem.

Jag har varit noggrann med att i transkriberingen av datan ta bort det som inte har betydelse för studiens syfte. Jag har även uteslutit svar som givits då jag råkat ställa ledande frågor eftersom de svaren inte fullt ut kan hävdas vara barnets egna perspektiv. Jag valde att ta med många exempel från intervjuerna för att läsaren skall veta vad jag grundar resultatet på samt för att visa att jag inte lägger in egna värderingar i barnens svar. När jag sedan analyserat mina data har jag endast utgått från de teorier och den tidigare forskning som jag redogjort för tidigare i studien. Resultatet är grundat på barnens egna berättande om den lek som sker på de platser som de valt att fotografera, utifrån mina intervjufrågor. Jag har inte avvikit från barnens foton utan endast ställt frågor som syftar till den plats som de själva valt. Genom detta kan jag hävda att jag tagit reda på barnens perspektiv i överensstämmelse med studiens syfte.

Jag är nöjd med valet av metod även om mina frågor hade behövt bearbetas mer, jag har fått svar på mina frågeställningar och för mig är det en bra start som ovan forskare.

Resultatdiskussion

Studien visar att barnen på den förskola jag besökt lockas av inomhusmiljöer där det finns material och förutsättningar för roll-, rörelse- och konstruktionslek. Några faktorer som även påverkar barnen i deras val av plats och lek är andra barn och närhet till vuxna.

Resultatet av denna studie skiljer sig något från det resultat som Norðdahl och Einarsdóttir (2015) kom fram till i sin studie om vad barn önskar av utomhusmiljön. De kom fram till att fysiska utmaningar, säkerhet, utforskande, kontakt med andra, att hitta ett " eget ställe" och att "njuta" av vackra naturliga saker var det som barn önskade. När jag nu ifrågasatt vad barn tycker om i innemiljön visar det andra resultat. När det kom till inomhusmiljön var det rekvisitan och materialet som hade störst betydelse i barnens val av plats och den lek som utförs vilket är det som främst skiljer studierna åt. Men något som ändå båda studierna kom fram till är att barn stävar efter lek med andra barn på säkra plaster både inne och ute, jag tolkar en plats som säker för ett barn då det finns vuxna i närheten, från detta skulle man kunna dra

slutsatser om att just dessa faktorer är de mest grundläggande för barn i deras lek och den miljö de väljer att leka i.

Två lekformer som Lillemyr (2002) beskriver men som inte framkommit alls i denna studie är den sensomotoriska leken och regelleken. Hur kommer sig detta? Jag tolkar det som att den sensomotoriska leken, då barn upprepar handlingar som de tycker är roliga, är en lek som utövas av de yngsta barnen i förskolan alltså barn som inte deltagit i studien och har därför inte framträtt i studien. Regelleken, som jag anser är en lek som utövas i större utsträckning av de äldre barnen, kanske inte är lika lockande som roll-, konstruktion- och rörelselek och därför inte framträdde i studien. Det kan också vara så att detta är en lekform som hellre utövas utomhus då den innefattar lekar som tar stor plats så som olika tafattlekar. Inomhus visar sig leken kanske mer genom att exempelvis spela spel och jag kan tänka mig att detta är en aktivitet som barn kanske inte kopplar till lek.

Att lekar som rollek, konstruktion- och rörelselek visar sig genom material är något som jag kom att fundera på under transkriberingen. Rolleken är ofta en lek som finns på tillskrivna platser med mycket material just för den sorts lek och konstruktionslek är en ganska självklar lek att se genom material men rörelseleken gjorde mig förvånad. Jag trodde att den skulle visa sig genom foton på ett öppet rum vilket min studie nu visar istället visar på konstruktionslek. Detta visar dels vilken uppfattning jag har om andras syn på olika platser men även på vilket sätt som jag själv troligtvis hade visat en plats för rörelse på, vilket även bekräftar olikheterna som finns mellan individer och ytterligare understryker vikten av att ta reda på andras perspektiv. För mig var rummets förutsättning till rörelselek dess stora tomma yta medans det för barnen var det material som användes i samband med rörelselek som skapade förutsättningarna. Detta kan kopplas till Roos (2014) som menar att pedagoger genom att ta barns perspektiv och se verksamheten ur andra ögon kan ändra sitt arbetssätt och planering av miljön och på så sätt ge barnen inflytande som gagnar dem i leken. Att ge barn inflytande är, som nämns i studiens bakgrundsdelen, en viktig del av förskolans grundläggande mål (Skolverket, 2010).

Resultatet visar att barnen i samtalen då de beskriver platsen och leken framförallt berättar om materialet/rekvisitan och vad man gör med det, det är också då som de är som mest engagerade i samtalet. Detta visar att materialet/rekvisitan besitter tydliga handlingserbjudanden precis som Gibson (1986) hävdar och att handlingarna i sig är det som gör materialet och rekvisitan intressant och spännande. Man kan då tänka sig att materialet hjälper barnen i leken genom att bistå med intresse. Eriksson Bergström (2013) hävdar dock att material som är neutralt öppnar upp för fler handlingserbjudanden än tillskrivet material, tanken jag får då är frågan om det neutrala materialet är lika lockande för barn som det tillskrivna och vilket gagnar barnet på bästa sätt i både utveckling och lek?

Norðdahl och Einarisdóttirs (2015) och denna studie utgår båda från teorin om affordance (Gibson, 1986), det vill säga miljöns erbjudanden, och genom denna teori kan man inte bara se att olika platser erbjuder olika handlingar och lekar utan att även inomhus- och utomhusmiljöer sänder ut väldigt olika erbjudanden till barn. Den lek som visat sig i båda undersökningarna är den aktiva, fysiska rörelseleken, något som tas upp och ofta diskuteras i samband med miljön. Ericsson, Grahn och Skärbäck (2009) poängterar vikten av att det måste finnas förutsättningar för rörelse i miljön och vi kan genom denna och Norðdahl och Einarisdóttirs (2015) studie även se att det är något som barn vill ha. Något som jag sett då jag utgått från teorin om affordance och genom intervjun med Kalle är att det material som Kalle fotograferat inte bara erbjuder utan även tillåter rörelselek inomhus. Något som får mig att ifrågasätta om inomhusmiljön på svenska förskolor egentligen bör vara mer tillåtande åt just fysiskt aktiva lekar och vilka rörelselekar skulle kunna erbjudas inne men kanske inte ute? Skulle resultatet av min studie vara annorlunda om förskolan i sig, både miljö och pedagoger, hade varit mer tillåtande för aktivare rörelselekar inomhus?

Hur kommer det sig då att min undersökning inte visar samma resultat som Norðdahl och Einarisdóttirs (2015)? Eriksson Bergström (2013) menar att en miljö som inte är förbestämd, det vill säga inte tillskriven någon speciellt handling/lek, är öppnare för en större variation av handlingar. Bör då inte lek utomhus, där det generellt sett finns färre rekvisiter och material som redan är tillskrivna viss lek ge större möjlighet till att t.ex. ta roller och konstruera? Norðdahl och Einarisdóttirs har visserligen inte gått in med avsikten att reflektera över den lek som sker på dessa platser men deras studie visar ändå att barn vill utforska i utomhus miljön vilket är en handling som inte nämns i samma utsträckning inomhus, där det för visso finns mer tillgång till förbestämt tillskrivet material. Dessa tankar väcker frågor om huruvida inne- och utemiljön på förskolor är starkt åtskilja genom vissa förbestämda tillskrivningar i miljön. Nog bör väl inomhusmiljön vara lika utforskningsbar som utomhusmiljön samt lika öppen för möjligheter till rörelseaktiviteter om nu detta är det som barn vill ha?

I samtalen om byggrummet reflekterar jag, utifrån Eriksson Bergströms (2013) studie, huruvida konstruktionslek är den lek som blivit tillskriven rummet eftersom fotona inte direkt visar att man måste bygga där. Det blir för mig tydligt i dessa exempel att rummet eftersom det döpts just ”byggrummet”, eller ”byggen” som det kallas, på så vis även tillskrivits en slags lek genom ett namn, utav de som namngivit rummet. Studien skulle genom dessa tankar kunna visa på att platser och material som redan är tillskrivna handlingar och lekar skymmer även barns förmåga att se dess olika unika erbjudanden som Gibson (1986) hävdar finns där hela tiden men endast syns i betraktarens ögon. Hur mycket påverkar egentligen tillskrivningar, så som namn på rum, människors handlingar? Hur skulle förskolan se ut utan tillskrivna platser och material? Skulle utforskande ske lika mycket inne som ute? Vilka lekar skulle visa sig och vad skulle barnen erfara?

Studiens syfte har hela tiden varit att utgå från barns perspektiv. Jag ifrågasätter vilken miljö som skulle framkomma om en förskola skulle kunna vara helt och hållet formad efter barns perspektiv. Skulle vi ha en utforskande miljö utan tillskrivningar eller vill barn faktiskt ha platser där det finns ett förbestämt syfte? Åberg och Lenz Taguchi (2005) beskriver utifrån egna erfarenheter att man som pedagog i förändrandet från en miljö som är förbestämd till en annan som är mer öppen måste tänka på att ha med barnen i förändringen. I deras berättelse beskriver de kaoset som uppstod då barnen inte visste hur de skulle handskas med den nya miljön som pedagogerna skapat. Min studie visar tydligt att barn lockas av det miljön erbjuder, de lekar som miljön redan är tillskriven, men en diskussion innebär att man även ser till det som inte sägs. Anta att barnen inte skulle veta något annat än miljöer som är öppna och neutrala utan tillskrivningar, detta är vad som alltid erbjudits dem och som de är vana vid. Hade det i Åberg och Lenz Taguchis exempel inte blivit lika mycket kaos? Skulle barnen tycka annorlunda om miljön alltid varit neutral och utan tillskrivningar eller skulle de hitta på egna tillskrivningar i stävan efter ordning och struktur som ju faktiskt är en anledning till varför människan valt att ge allt en tillskrivning, så att det kan organiseras och kategoriseras.

Är det då barnens perspektiv som jag fått reda på? Jag har utgått från deras foton och deras svar men samtidigt tolkat dem utifrån andra forskares tidigare studier. Som jag redovisat tidigare i studien så är de flesta överens om att man aldrig fullt ut kan se ur någon annans perspektiv och det är förståeligt eftersom vi alla har olika erfarenheter, kunskaper, tankar och känslor. Jag anser att min metod varit lyckad och testar den gärna igen, men finns det bättre tillvägagångssätt och vilket är bäst? Dessa tankar får mig att reflektera över om det faktiskt är viktigast att resultatet är barnens sanna perspektiv eller om det viktigaste faktiskt är att försöka se dem och agera efter dem. Johansson (2003) menar att ambitionen bör vara att vända makten för att gagna barnen. Att ge barn inflytande och respekt, en chans att påverka sin omgivning, sitt samhälle, är den viktigaste lärdomen av denna studie.

Slutsatser

Slutsatser som jag drar av denna studie är att det kan vara svårt att ta reda på och se barns perspektiv men att det är nödvändigt att göra och reflektera över för att förskolan ska bli en verksamhet som är barnens. Vidare visar studien även vikten av att reflektera över miljön, vilka tillskrivningar vi skapar och dess påverkan på människors handlingar samt barns erfarenheter, kunskapsskapande och lek.

Vidare forskning

Jag har redan nämnt många frågor som kommit i samband med diskussionsarbetet och även om flera av dem är svåra att undersöka kommer här en liten sammanfattning av förslag till vidare forskning.

- Hur skulle en mer tillåtande miljö för rörelselek inomhus kunna se ut och gagna barns utveckling och lärande?
- Hur mycket påverkas vi av tillskrivningar i miljön och är dessa nödvändiga?
- Vilka andra metoder skulle kunna användas för att ta reda och ta vara på barns perspektiv?

Referenser

- Bengtsson, K. & Hägglund, S. (2014). Barns samtal som kunskapskälla. I Löfdahl, Hjalmarsson, Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (ss 121-131). Stockholm: Liber.
- Bjereld, A., Demker, M., Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen* (3:e rev. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2:a uppl.). Stockholm: Liber.
- Ericsson, I., Grahn, P. & Skärbäck, E. (2009). Närmiljöns betydelse och hur den kan påverkas. I *EDUCARE*. 1, 81-101.
- Eriksson Bergström, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger: Om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö* [Elektronisk version]. Umeå: Umeå universitet.
- Gibson, J. J. (1986). *The ecological approach to visual perception*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates. [Elektronisk version]. Hämtad 2015-04-08, från <http://cs.brown.edu/>
- Johansson, E. (2003). Att närma sig barns perspektiv: Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8:1-2, 42-57, ISSN: 1401-6788
- Johansson, E. (2011). *Möten för lärande: Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan* (2:a rev. uppl.). [Elektronisk version]. Stockholm: Skolverket.
- Lillemyr, O. F. (2002). *Lek – upplevelse – lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, Hjalmarsson, Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (ss 32-43). Stockholm: Liber.
- Markström, A-M. (2005). *Förskolan som normaliseringspraktik – en etnografisk studie*. Linköping: Linköpings universitet, Linköping Studies in Pedagogic Practices 1, Department of Educational Sciences.
- Norðdahl, K. & Einarisdóttir, J. (2015). Children's views and preferences regarding their outdoor environment, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 15:2, 152-167, DOI: 10.1080/14729679.2014.896746
- Roos, C. (2014). Att berätta om små barn – att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl, Hjalmarsson, Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (ss 46-57). Stockholm: Liber.

- Saar, T. & Löfdahl, A. (2014). Om perspektiv på barn, barndom, förskola. I Löfdahl, Hjalmarsson, Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (ss 22-31). Stockholm: Liber.
- Sandberg, A. & Vourinen, T. (2008). Barndomens lekmiljöer – förr och nu. I *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur.
- Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (2011). *Förskolan – arena för barns lärande*. Stockholm: Liber.
- Skolverket. (2010). Läroplan för förskolan, Lpfö 98 (rev. uppl.). Stockholm: Skolverket.
- Skånfors, L. (2009). Ethics in child research: Children's agency and researchers' 'ethical radar'. *Childhoods Today. An Online Journal for Childhood Research*, 3(1).
- Trageton, A. (1996). *Lek med material: Konstruktionslek och barns utveckling*. (2:a uppl.) Stockholm: Liber.
- United Nations International Children Emergency Fund, UNICEF. (1989). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barns rättigheter*. Hämtad 2015-04-08, från <https://unicef.se/>
- Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: Etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

Bilagor

Bilaga 1

Hej XXX!

Jag heter Julia Larsson och läser nu näst sista terminen på förskolläraryrket vid Karlstads universitet. Det är dags för mig att skriva mitt examensarbete och det kommer att grunda sig i en studie om miljöns påverkan på barns lek med utgångspunkt i barns egna perspektiv. Det jag vill ta reda på är vad barn ser som lockande lekmiljöer.

Tanken är att 6st barn i åldrarna 4-6 år skall delta, jag har en önskan om att pedagogerna på förskolan hjälper till att välja ut de barn som de tror skulle vilja delta i en sådan undersökning.

Barnens deltagande i studien (om de väljer att delta) ser ut såhär:

- De kommer få ta foton på den plats som de tycker bäst om på förskolan.
  - Jag kommer sedan ställa frågor kring fotot för att ta reda på varför de tagit just det kortet.
- Samtalet kommer att spelas in.

För att jag ska kunna genomföra studien tillsammans med barnen krävs att jag får vårdnadshavarnas informerade tillstånd samt barnens godkännande. De som deltar har rätt att avbryta sin medverkan när helst de vill. All information som samlas in - foton, ljudinspelningar och barns namn kommer endast behandlas av mig och min handledare Majvor Dahlgren-Levin och i syfte till att svara på frågan ovan. Efter att arbetet är klart och godkänt kommer informationen att raderas.

Jag undrar om jag skulle kunna få möjligheten att besöka XXX förskola och genomföra min studie?

Jag kommer att göra undersökningen under v. 17 så vill gärna att du hör av er till mig så snart som möjligt för att jag ska ha möjlighet att informera vårdnadshavare, pedagoger och barn om min studie.

Kontakta mig gärna om du har några frågor.

Tack på förhand!

Julia Larsson

Email: XXX@XXX

Mobiltelefon: XXX-XXXXXXX

Bilaga 2

Hej!

Jag heter Julia Larsson och läser på förskolläraryrket vid Karlstads universitet. Det är dags för mig att skriva mitt examensarbete och det kommer att grunda sig i en studie om miljöns påverkan på barns lek med utgångspunkt i barns egna perspektiv. Det jag vill ta reda på är vad barn ser som lockande lekmiljöer och vill då gärna ha ert barns hjälp. Jag har fått tillåtelse från XXXs förskolechef XXX XXX att genomföra studien.

Barnens deltagande i studien (om de väljer att delta) ser ut såhär:

- De kommer få ta foton på den plats som de tycker bäst om på förskolan.
- Jag kommer sedan ställa frågor för att ta reda på varför de tagit just det fotona.

Frågestunden kommer att spelas in för att jag skall få ut så mycket som möjlig av samtalet. Inspelningen och fotona kommer att sparas tills mitt examensarbete är klart och godkänts, sedan raderas de. Jag kommer att informera barnen om undersökningen så att de själva får bestämma om de vill delta eller inte, de och ni kan även avbryta deltagandet när som helst om så skulle viljas. Inga foton kommer finnas med i det färdiga arbetet och namn på barn, förskola och pedagoger kommer bytas ut, de enda som kommer ha tillgång till den insamlade informationen är jag och min handledare Majvor Dahlgren-Levin. Studien kommer att avrapporteras som ett examensarbete vid förskolläraryrket vid Karlstads universitet och finnas tillgängligt vid universitetets bibliotek.

För att jag skall få genomföra denna studie tillsammans med ert barn behövs ert godkännande i form av underskrifter från **båda** vårdnadshavarna.

Jag kommer att göra undersökningen under v. 17 och vill då gärna att ni ger ert godkännande genom att skriva på bifogad talong och lämna till pedagogerna på förskolan senast måndagen den **20 April**.

Har ni frågor angående undersökningen får ni gärna maila mig.

Tack på förhand!

Julia Larsson

Email: XXX@XXX

Vi har fått information om den examensstudie som skall göras på förskolan.

Mitt barn får delta i undersökningen:

JA_____

NEJ_____

Samtliga vårdnadshavares underskrift:

Barns namn:_____

Datum_____

Bilaga 3

Intervjufrågor:

- Vad har du tagit kort på?
- Vad är det bästa med denna plats?
- Varför?
- Vad gör du för något där?
- Brukar du leka med någon annan?
- Brukar någon vuxen vara med?